

DIALOG

**ADRIAN
LUPU:
„Boema
e frumoasă,
dar între
parantezele
muncii!“**

Îmi propusesem de mult să-l provoc pe regizorul Adrian Lupu la o discuție - încă de la începutul anului 1990, când revenise în țară după aproape doi ani petrecuți în Israel, ca profesor la Academia de artă dramatică Beit-Zvi din Tel-Aviv. Știam că nu plecase din România cu inima prea voioasă (ci excedat și de permanentele neînțelegeri cu direcțiunea T.E.S., unde era angajat pe-atunci), așa că întoarcerea lui atât de rapidă nu m-a mirat; oricum, voiam să aflu ce făcuse "dincolo" N-am reușit. "Lasă, dom'le", exclama el de fiecare dată, adăugînd imediat vreuna din obișnuitele glume sarcastice cu care îi îndepărtează adesea pe interlocutori. Am vrut din nou să încerc acum vreo șase luni cînd, după ce asistasem împreună cu alți critici la un "set" de spectacole oferite de Teatrul Dramatic din Galați, unde Lupu devenise între timp director, mă convinsesem că munca și tenacitatea pot readuce la lumină o instituție artistică de care lumea, în ultimii ani, cam uitase. N-am reușit. Cînd are spectacol - și mai ales premieră -, cu Adrian Lupu nu se mai poate vorbi: roșu la față, cu o privire stranie, fixă, fumează țigară de la țigară (altminteri nu e fumător) și nu se abate nici cu o iotă (obligîndu-i pe apropiați să facă la fel) de la un program de superstiții întocmit, aș zice, în mod științific. În fine, de curînd am izbutit să-l prind într-o discuție, momindu-l să-mi povestească despre simpozionul "Anatomia unui succes" la care a participat, în septembrie, la Sinaia. Printr-o coincidență "datorată" exclusiv avatarurilor prin care trebuie să treacă revista noastră pînă a ajunge la stadiul de obiect vandabil, această conversație apare concomitent cu articolul, mult mai vechi, despre starea teatrului din Galați în stagiunea '91-'92. Dar, pînă la urmă, "tot răul, spre bine"...

□ **Așadar, cam despre ce s-a discutat la Sinaia?**

■ În general despre altceva decît își propuseseră oamenii noștri botezînd atît de pompos reuniunea. Unul dintre oaspeți a remarcat chiar că ar fi fost poate mai interesant să se vorbească despre "Anatomia unui eșec". De altfel, în toate intervențiile invitaților străini tema principală a fost continua zbatere în căutarea surselor și resurselor materiale pentru teatru; toți au povestit cît de greu este să convingi un sponsor să dea bani pentru cultură - peste tot sînt alte capitole prioritare: sportul, handicapății... Nici unul n-a pomenit despre comoditățile de care dispune. Dar Georges Lavaudant a zis: "Să nu uităm că menirea noastră este să facem artă". Administrația e un alt palier. Treaba noastră este să ne amintim mereu că teatrul susținut din banul public trebuie să producă artă. Cu riscuri, desigur; dar e imoral să investești banul public în nimicuri. Oricum, nimeni dintre cei sosiți din străinătate n-a încercat să ne dea lecții, ci doar să ne ajute să trecem mai ușor prin greutatea prin care ei trecuseră deja.

□ **Fiindcă a venit vorba, experiența ta israeliană te-a ajutat la ceva aici? Cum a fost acolo?**

■ De cum am pus piciorul pe aeroport, acolo, am simțit direct o realitate despre care învățasem la școală: jungla capitalistă. Nu-i o figură de stil, jungla capitalistă chiar e o junglă. De exemplu, încă din prima zi, colegul meu Gheorghe Miletineanu m-a prevenit că acolo trebuie să fii mereu "în priză", căci nu contează deloc dacă azi ai făcut un spectacol foarte bun; miine poți șoma. Și am descoperit că "a munci" nu e un verb de proveniență comunistă. Acolo, toți actorii, chiar cînd nu au angajament, mun-

cesc în permanență să se mențină în formă-exersează, fac înot, gimnastică, în speranța că se va ivi vreo „audiție”. Deși e o țară mică, există sute de actori, dintre care 80% sînt șomeri; și repetițiile, în teatrele nesubvenționate, nu se plătesc. Toți pornesc de la ideea că nu vor avea un loc de muncă sigur. Ceea ce nouă ni se pare încă aberant - a-ți cîștiga existența practicînd și o altă meserie -, acolo e un lucru cu care te obișnuiești încă din școală. Am avut, de pildă, studenți foarte buni (și la Academie cursurile durează de la 8 dimineața pînă la 11 seara, cu pauză de o oră) pe care, după absolvire, i-am reîntîlnit în chip de chelneri! Pe mine, încă din prima săptămîină, un prieten foarte bun m-a sfătuit să urmez un curs de contabilitate; și aproape că am înnebunit cînd mi s-a sugerat că aș putea să mă apuc de o meserie foarte bănoasă - să mă fac pedichiurist! Și nu era un banc...

□ **A fost, deci, o "etapă" plină de învățăminte...**

■ Oho! Oricum, am avut un noroc enorm că am putut să-mi fac într-adevăr meseria. Un lucru care ar trebui învățat și la noi este că diploma nu contează; acolo se ține seama de ea numai la Universitate. În rest, important este numai ceea ce ești în stare să faci. Asta nu înseamnă că noi ar trebui să desființăm învățămîntul de specialitate, dar... În orice caz, cei doi ani de junglă m-au ajutat să primesc mai ușor tot ce se întîmplă acum la noi.

□ **La Galați, ca director, ai pus cumva în practică descoperirile pe care le-ai făcut în "junglă"?**

■ Am încercat în primul rînd să-mi conving tovarășii - sau camarazii?... de fapt, complicitățile - că trebuie să ne schimbăm felul de a înțelege ceea ce se petrece în jur și, în consecință, să ne schimbăm felul de a reacționa. În preajma noastră s-a născut o lume feroce, care nu depinde de culoarea politică a Puterii. Dacă am renunțat de bunăvoie la comunism, intrăm în capitalism - e simplu. Și cei mai buni trebuie să demonstreze asta fără milă. Desigur, eu nu pot - și nici ceilalți directori de teatre, de altfel - să mă descotorosesc fără ezitare de aceia care nu muncesc. Am văzut pe pielea mea ce înseamnă șomajul, deși am înțeles totodată că fără șomaj nu se poate - e o condiție inherentă sistemului, n-ai încotro. Dar actorii noștri ar trebui măcar să învețe că nu se poate perpetua obiceiul eminentamente comunist de a te face că muncești. Acolo actorul muncește, sigur, din plăcere, dar și ca să-și păstreze locul în teatru. Nu-și poate permite să stea, la repetiție, cu ochii pe ceas ori să întrebe: "dar cît mai repetăm?" Pentru că dacă o face o dată, a doua oară - adio! Nu cum am pătît eu anul trecut, cînd un actor mi-a spus - cu o seară înaintea premierei! - că nu poate juca fiindcă îl doare un deget! Textual!... Acolo sindicatul nu l-ar apăra niciodată pe un

asemenea actor; ce-i drept, syndicatele nici nu discută acolo cu patronatul cîte zile libere să aibă cutare sau cutare... Iar noi, pînă cînd nu vom reuși să facem astfel încît lumea lui Caragiale să pară datată, pînă cînd nu vom scăpa de mentalitatea lui Leonida, nu vom ajunge nicăieri. Boema e frumoasă, dar între parantezele muncii! La Galați - unde nu m-am dus "între două trenuri", ca să fiu și eu undeva director dacă tot m-am întors - am încercat să impun un anumit ritm de lucru și, în același timp, să redeștept plăcerea actorilor de a munci pe scenă. Nu e ușor, pentru că media de vîrstă e destul de ridicată și pentru că oamenii au ajuns, dacă nu la capătul puterilor, atunci la capătul răbdărilor. Și nu Puterea e dușmanul, ci sărăcia. Sigur, și în alte țări cultura e în criză financiară - vezi discuțiile de la Sinaia -, dar drama noastră este că ieșim dintr-un sistem sărac și mergem spre alt sistem sărac. Fapt e că nicăieri în lume salariile actorilor nu sînt la nivelul salariilor altor "titrați". Dar pînă să ne ajustăm înțelegerea la realitate... Cine credea că a doua zi după revoluție se va schimba și felul de a gîndi al oamenilor este, blînd spus, un romantic.

□ **Să ne întoarcem la Galați...**

■ Eu mă întorc mereu! Noi încercăm acolo să nu coborîm sub un anumit nivel, nici ca repertoriu, nici - pe cît ne-au ținut puterile - ca realizare scenică. Aici apare chestiunea cu aducerea publicului la teatru. Teatrul este, prin însăși natura lui, elitar. Nu e fotbal. Ceea ce trebuie să fac eu este să aduc în sală cît mai mulți oameni - care se gîndesc mai întîi că au de cumpărat pline, lapte sau benzină - fără să le dau însă, așa zicînd, produse de larg consum, comedioane stupide și alte prostii. Cum aș putea eu să cobor, repertoriu măcar, sub nivelul de dinainte de '89? Le-am propus colegilor mei ca devlăză o vorbă pe care i-o spuneam și profesorului meu, Radu Penciulescu: "mai bine să cazî de pe un cal boieresc decît de pe o mîrtoagă țigănească". Dacă e să murim, să murim demn. Deocamdată însă încercăm să rezistăm. S-ar putea, la un moment dat, să se dovedească, de pildă, că la Galați nu e nevoie decît de teatru de revistă, ori că nu e nevoie deloc de teatru. Atunci vom dispărea, dar pînă atunci măcar să ne ținem spatele drept.

□ **Ideea cu desființarea este, sper, doar o... ipoteză de lucru, nu?**

■ Cîre știe? La Galați, atît prefectul cît și președintele Consiliului județean sînt mari iubitori de teatru și nici nu concep o asemenea posibilitate, ori, de pildă, că n-am putea să ne deplasăm la București fiindcă nu-s bani. Dar dacă se va dovedi că teatrul e inutil, el va muri. Noi încercăm să-l facem necesar. Eu însă de nimic nu am atîta oroare ca de starea de semi-cadavru; am avut experiența unui teatru în situația asta. Și nu vreau ca acolo unde am

EUGENIA ZAHARIA

S-a stins din viață, într-o desăvârșită discreție, la adîncă senectute, o personalitate a scenei românești interbelice. Doar din cărțile lui Ioan Massof noile generații află cine a fost Eugenia Zaharia, actrița pentru care reflectoarele s-au stins în urmă cu trei decenii și jumătate.

După întregirea patriei (1918), și bătrînul nostru Național primește la vremuri noi oameni noi, ucenici hărăziți strălucitoarelor cariere - G. Calboreanu, G. Vrăca, Marioara Zimniceanu, Sorana Țopa, N. Băltățeanu... Lista e lungă, cuprinzînd-o și pe eleva lui Ion Livescu, temperamentală "Gica", marmoră și participantă la o întreagă epocă trecută albumului.

După debutul promițător în feeria lui Horia Furtună *Făt Frumos* (1923), alături de Demetriade, după cîteva roluri care marcau o prezență dominatoare în repertoriul de vibrație tragică, primește de la Constanța Demetriad mantia de catifea vișinie comandată la Viena (marile partituri se moșteneau în Național!) și a fost... *Fedra*!

La 22 de ani o interpretează pe Doamna Clara (a fost cea mai tînără interpretă a rolului). Idolului său, Demetriade, îi dă în *Hamlet* replica Gertrudei. Alături de Nottara, este Goneril în *Regele Lear*. Alternativ cu Elvira Godeanu stăpînește "județul de munte" în *Scrisoarea pierdută*... Peste 50 de roluri în două decenii cită a jucat pe prima scenă a țării.

În plin război, girează două companii: Teatrul Nostru (1941-1942), cu Dina Cocea, Fory Etterle, Petru Nove, și Teatrul Mic (1943-1948), cu Petru Nove și Geo Maican. Dăinuie amintirea spectacolului cu *Micul infern* de M. Ștefănescu, în care parteneri îi sînt Marcel Anghelescu și Fory Etterle.

La zenitul carierei, lecțiile sale de artă au însemnat rolurile din *Vinovați fără vină* și *Intrigă și iubire* (Teatrul Giulești). Cîntecul de lebedă - *Agrippina* din *Britannicus* de Racine (Teatrul Tineretului, 1959).

Distincție, frumusețe, cultură vocală desăvârșită în miraculosul laborator al Teatrului Național. O prezență statuară din al doilea clasicism al teatrului românesc, străjuit, printr-un dictat al istoriei, de două războaie.

răspunderea existenței artistice a unor oameni să trăiesc în agonie, așteptînd bani care nu vin. Deși nu pot să cred că, indiferent cine e la conducerea țării, își închipule că poate exista cultură nesubvenționată. Dar noi vorbim, voi scrieți și... degeaba! Și apropo de scris: e înfricoșător cum, după ce ani de zile - și chiar în cel mai răi ani - s-a scris despre teatru în toate ziarele, acum să i se acorde atît de puțin spațiu. Replica obișnuită e "nu materialele despre cultură vînd ziarul". Și asta nu mal e "mîna Puterii"! Lovitura cea mal zdravănă o primesc, bineînțeles, cel din provincie, care - și așa - au mal multe greutăți; ei n-au alte venituri în afara salariului, cum ar fi colaborări la televiziune și așa mal departe. Deci, n-au satisfacții nici materiale, nici morale. Și-apoi, și din punctul de vedere al publicului - altceva e să citească omul într-un ziar central despre teatrul din orașul lui. Atunci e și el curios să vină la teatru.

□ Spune-mi totuși cîte ceva despre felul în care "atrage" spectatorii. Am auzit că ai pus la cale tot felul de proiecte.

■ Ei, proiecte! Năzdrăvănii! Sigur că încerc să-i "atrag", dar, așa cum ți-am mal spus, nu vizez "masele largi"; mă adresez acelu eșantion social care mal citește și cite-o carte... Deci, propun un repertoriu de un anumit nivel și încerc să-l înscenez la un anumit nivel, în primul rînd. Apoi, am încercat să împrăpățez trupa, deși, pe de o parte, nu pot momi actori noi prin salarii mal mari și, pe de altă parte, mă izbesc de tot felul de piedici birocratice - vechime, buletin și altele de solul asta. Așa că, deocamdată, chiar să vreau, n-am actrițe tînere pe care să le dezgolesc pe scenă ca să vină lumea! Prin urmare, fac și eu ce pot: după spectacole, publicul are la dispoziție autobuzul teatrului, la preț mai mic decît în transporturile urbane, care oricum merg mai prost; am inițiat acțiunea "Puștanii în grija noastră", adică am amenajat o cameră în care părinții pot lăsa, pe durata spectacolului, copiii între 3 și 7 ani; cîte un actor sau doi, prin rotație, îi țin ocupați cu jocuri teatrale - îi grimează, îi costumează, creează situații dramatice -, în speranța că, încet-încet, copiii vor fi cei care îi vor "trage" pe părinți la teatru. Încercăm să le facem mici surprize și adulților - la intrarea în sală unii găsesc pe locurile lor setul complet de programe ale spectacolelor teatrului sau chiar pungi cu mici gadget-uri. Apoi, pe lîngă standul permanent de carte din foaier, vreau să încerc să aduc și discuri; o să încerc să dau și filme - bune; refuz să transform teatru în sală de jocuri mecanice ori în videotecă dubioasă, doar ca să fac rost de bani! În perspectivă, vreau să transform clădirea cu coloane de pe strada Domnească într-un mic centru cultural pe model franțuzesc. Ei, vreau eu multe! Să vedem ce-o să iasă!

ALICE GEORGESCU

IONUȚ NICULESCU